

Håndbok for folkevalgte

Rødts håndbok for folkevalgte

Det du holder i hånda er en oppdatert versjon av Rødts håndbok for folkevalgte. Den er ment å være en praktisk guide til folkevalgstarbeid i tillegg til en politisk veileder. Her finner du en tekst om budsjettarbeid og hvordan kommunestyret fungerer. Videre vil du få konkrete tips til politisk kommunikasjon og hvordan jobbe med pressearbeid. Bakerst i heftet finner du en liste over nyttige ressurser i partiet.

Lykke til med det viktige arbeidet!

Reidar Strisland, partisekretær i Rødt

Oppdatert oktober 2023

Innhold

Hvordan bli en god Rødt-folkevalgt	s. 4
Slik fungerer kommunestyret	s. 6
Forhandlingens kunst	s. 8
Forstå et kommunebudsjett på 1-2-3	s. 10
For åpenhet - mot hemmelighold	s. 13
Pressearbeid	s. 15
Ti tips til politisk kommunikasjon	s. 17
Tips og ressurser	s. 20

Felles facebookgruppe

I den felles facebookgruppen for folkevalgte «Rødt Folkevalgtforum» kan man dele tips, erfaringer og konkrete forslag til saker. Send en mail til kristoffer@roedt.no om du vil bli lagt til i gruppa.

[facebook.com/groups/roedtfolkevalgt](https://www.facebook.com/groups/roedtfolkevalgt)

Hvordan bli en god Rødt-folkevalgt?

Rødt er ikke som de andre partiene. Vi ønsker et annet, mer demokratisk og mer rettferdig samfunnssystem. Det forplikter våre folkevalgte til å føre en annen politikk enn de etablerte partiene.

I partiets prinsippprogram står det at: Rødt jobber for et annet samfunn som er mer demokratisk enn dagens, et samfunn hvor de store beslutningene blir tatt i fellesskap. Dette får konsekvenser også for folkevalgtarbeidet. Det gjør at vi må lytte til andre grupper enn de øvrige partiene, at vi må tenke annerledes rundt økonomi og budsjetter og at vi må legge til rette for at folk flest involveres i de politiske prosessene lokalt.

Rødts folkevalgte skal motarbeide ideen om at folk bare er velgere som får si sin mening annenhvert år gjennom stemmeseddelen. Vi skal legge til rette for at folk involveres i politikken og har innflytelse over sin egen hverdag og sitt eget lokalsamfunn. Vi skal jobbe for at folk organiserer seg politisk for felles interesser.

Er det mulig å få gjennomslag?

Selv om Rødt mange steder er et lite parti med begrensede ressurser, har vi ofte stor innflytelse over politikken lokalt. Mange ganger blir vi møtt med at Rødt er for små til å få til noe, eller at man får lite igjen for stemmen sin hvis man stemmer Rødt. Det er ikke riktig. Det finnes mange eksempler på at Rødt har fått gjennomslag, fordi vi jobber godt i allianse med folkelige krefter. Slike seire er det viktig å vise fram og minne om, så folk blir klar over at det nytter å stemme på og organisere seg i Rødt.

NOEN EKSEMPLER PÅ VIKTIGE SEIRE:

- I Oslo og Bergen har Rødt sikret flertall for kommunalt oppkjøp av private barnehager
- I Tromsø fikk vi avviklet parlamentarismen
- I både Bodø og Tromsø har vi fått tatt tilbake renholdstjenester som tidligere har vært satt ut på anbud
- I Bodø har vi fått gjennomslag for sosial boligbygging, og bo- og jobbgaranti for rus-avhengige
- I Stavanger har Rødt sikret gjennomslag for gratis buss

Ofte er hemmeligheten bak slike seire godt samarbeid med lokalbefolkning, fagbevegelse eller interesseorganisasjoner. Slike grupper vil i de aller fleste tilfeller bli begeistret hvis du som folkevalgt ber om hjelp eller innspill for å lage best mulig politikk.

Vær forberedt

Noe av det enkleste og mest effektive du som er folkevalgt kan gjøre, er å forberede deg grundig og sette deg nøye inn i sakene du skal være med på å behandle. Husk at mange på ditt hjemsted har vist deg tillit ved å stemme på deg. Denne tilliten må du gjengjelde ved å opptre ærlig og redelig, og gjøre et grundig arbeid. En viktig del av dette er å ikke være redd for å be om hjelp eller søke råd hos andre.

Lytt til lokalebefolkningen

Rødts folkevalgte skal være lydhøre og åpne for innspill utenfra. Vi skal både hente informasjon ut til befolkningen, men også bringe folks ønsker og krav inn i de folkevalgte organene når disse samsvarer med vår politikk. Tenk gjennom hvordan partiet kan gjøre seg mer tilgjengelig for folk flest. I saker som får store konsekvenser for et nærmiljø, for eksempel større byggesaker, reguleringsplaner eller forslag om kommunesammenslåinger, bør Rødt gå i spissen for å spørre lokalbefolkningen om deres syn. Dette kan for eksempel gjøres gjennom lokale folkemøter der befolkningen inviteres til å si sin mening, eller gjennom folkeavstemninger om større saker.

Bruk partiapparatet

Noe av vitsen med å være organisert i et landsdekkende parti er at vi står sterkere sammen og at vi kan lære av hverandre og utveksle erfaringer. Når Rødt gjennomfører folkevalgkampanjer og våre folkevalgte handler sammen får det merkbare konsekvenser for norsk politikk. Men i mange mindre saker finnes det ikke noe ferdig opplegg fra partiet sentralt og det kan være vanskelig å vurdere hva man som folkevalgt bør gjøre og mene. Da finnes det heldigvis flere fora der du kan få hjelp. Bakerst i dette heftet finner du en full oversikt over utvalg, ressurspersoner og informasjon om møtegodtgjørelse og partiskatt.

Slik fungerer kommunestyret

Av Eirik Tveiten, kommunestyrepolitiker for Rødt Moss.

Rødt stiller lister i rekordmange kommuner og mange nye fra Rødt vil komme inn i kommunestyret for første gang. Det er greit å møte litt forberedt og denne lille veiledningen er rettet inn på **det første og konstituerende møte** i det nye kommunestyret. Det er på mange måter i dette møtet at «kortene fordeles» for hvordan spillet skal foregå i hele den kommende fireårsperioden. Uavhengig av om Rødt kommer i posisjon, opposisjon eller som et støtteparti i en av disse rollene.

Velgerne velger kommunestyrerepresentanter og ingen kan ta fra deg denne plassen i de kommende fire år, du kan altså ikke stemmes ut av kommunestyret. Kommunestyret har 8 – 10 møter i året, og alle kommuner i landet (minus Oslo og Bergen) styrer etter den såkalte formannskapsmodellen. Møtene i kommunestyret er stort sett på samme ukedag, og avhengig av størrelsen på kommunen har disse møtene ulik lengde med et ulikt antall saker til hvert møte (sjekk selv på din kommunes hjemmeside).

Alle sakene på dagsorden kommer til kommunestyret med ulik mengde sakspapirer og alltid med en innstilling til vedtak, enten fra ordfører, rådmannen eller fra et av de kommunale utvalgene eller fra styret i et foretak, dersom dere har slike.

I alle sakene i kommunestyret blir du som Rødt-representant invitert til å stemme for eller mot. Selv om det ikke er stemmeplikt i bystyret bortsett fra ved fastsetting av kommunens budsjett, er det vanlig at stemmer du MOT, vil det innebære at du stemmer for et annet alternativt forslag.

I tillegg kan den enkelte representanten fremme egen **interpellasjon*** til kommunestyret, her kan du som folkevalgt ta opp egne saker som ikke står på dagsorden.

I de fleste sakene som kommer til bystyret er det mer eller mindre avgjort på forhånd hva vedtaket vil bli, fordi de fleste sakene har vært behandlet i et kommunalt utvalg. Og det politiske styrkeforholdet i det enkelte utvalget gjenspeiler sammensetninga i bystyret. I tillegg har bystyret i sitt reglement delegert (gitt fra seg) retten til å gjøre vedtak i en del viktige saker til det enkelte utvalget. Det er derfor særlig i disse utvalgene at det foregår forhandler og muligheter til å påvirke innstillingen mer mot det Rødt står for. For Rødt er det derfor viktig å få valgt inn sine folk i ett eller flere av de kommunale utvalgene. Det er det nyvalgte bystyret som konstituerer seg og selv velger sine utvalg og dette gjøres som regel på det første møtet i det nye kommunestyret.

Det viktigste utvalget er formannskapet. Deretter vil det for Rødt lokalt avhengig av styrke (antall representanter) og lagets prioriteringer lokalt (helse og sosial, skole og oppvekst, tekniske saker osv). Det beste er å få valgt Rødt-representanter på **egen liste**, da vil Rødt-representanten ha egne vararepresentanter og en egen gruppe å forberede seg i. Bortsett fra til formannskapet hvor vararepresentantene **MÅ** sitte i bystyret, er det ikke et krav at utvalgsmedlemmer eller varaer må være bystyrevalgte (men det kan være fastsatt i eget lokalt regelverk).

Det vanligste er at valgene til utvalgene foregår etter prinsippet om **forholdstall**. Det vil si at bak hvert medlem av utvalget står det for eksempel tre til fem bystyreprerentanter. Så med mindre Rødt får valgt inn tre til fem representanter og «klarer seg selv», vil Rødt være avhengig av å samarbeide med andre partier for å kunne sitte i ett eller flere utvalg. Det mest naturlige for Rødt er å samarbeide med de andre partiene på venstresida. Siden valgene til utvalgene gjerne foretas på det første kommunestyremøtet etter kommunevalget, lønner seg allerede NÅ å tenke igjennom hvilke partier det er naturlig og samarbeide meg og ta kontakt med disse å gjøre noen foreløpige avtaler. Valget til selve formannskapet gjøres (etter loven) for hele kommunestyreperioden (dvs fire år). Selv om det ikke er fastsatt i loven er det vanlig at det samme gjelder for alle andre kommunale utvalg o.l.

Det er «kjøttvekta» som gjelder, så for Rødt er det viktig både å få valgt så mange kommunestyreprerentanter som mulig, men samtidig å ha et avklart forhold til venstresida og da særlig Arbeiderpartiet og SV og (avhenger lokalt) eventuelle andre partier i ditt kommunestyre som det kan være aktuelt å samarbeide med.

Umiddelbart etter at valgresultatet foreligger (på selve valgnatta), begynner forhandlingene mellom partiene om å få flertall, og tradisjonelt vil dette være mellom en høyre- og en venstreside. Kampen om å bli representert blir koblet sammen med politiske saker, så det blir gjerne en gi og ta-diskusjon. Altså at tilbud om posisjon ofte vil være koblet mot felles standpunkt i noen saker. Her må Rødt drøfte lokalt hvor mange politiske konsesjoner partiet vil være med på, opp mot å bli representert i ett eller flere utvalg. Hvor tett skal Rødt knytte seg til og samarbeide, for å bli politisk representert i de ulike utvalgene. Ønsker Rødt å være en del av eller et støtteparti til et politisk flertall (eller eventuelt et politisk mindretall). Å støtte valget av ordfører og kommunebudsjettet, vil nok være minimum. Likeledes kan også Rødt stille politiske krav for å gi støtte. Her må partiet lokalt prioritere politisk.

Siden Rødt ønsker å få vedtatt viktige saker i den kommende fireårsperioden, bør arbeidet fram mot det første konstituerende møte i kommunestyret, ha en egen prioritet og drøftes i lokallaget. Dette første møtet i kommunestyret legger grunnlaget for hvordan vi skal få flertall og vedtatt saker i hele den kommende fireårsperioden.

* Hvordan skrive interpellasjon?

Interpellasjoner er skriftlige, *prinsipielle* spørsmål og/eller forslag du som folkevalgt kan ta opp. Dette gjøres ved å sende de til ordfører, vanligvis minst én uke før det aktuelle møtet. Da blir vanligvis både interpellasjonen og svaret sendt ut som saker i forkant av møtet. Du og besvarer får da kort tid til å presentere disse på møtet, i tillegg til at et fåtall andre representanter kan få ordet.

Martin Instebo Jamne

Forhandlingens kunst

Av Charlotte Therkelsen, nestleder

Rødt er ikke lenger den bittelille politiske curiositeten ytterst på venstre fløy; mange steder er Rødt en vesentlig, viktig – og i noen tilfeller avgjørende – politisk kraft. Samspillet med andre partier er avgjørende for mye gjennomslag vi får for politikken vår. Nestleder Charlotte Therkelsen har sittet fire perioder i kommunestyre og formannskap i Kragerø, og gjør seg i det følgende noen tanker om forhandlingens kunst.

Forberedelser: Tydelig mandat og forankring

Enten man skal forhandle budsjett for et enkelt år eller utvalgsplasser for de neste fire årene er det som kommer ut av forhandlingene ofte definerende for arbeidet i de politiske foraene i stor grad og over tid. Det er derfor svært viktig at forberedelsene er gode, mandatet tydelig og at de som skal forhandle har tillit gjennom god forankring av mandatet i gruppa eller laget.

Hva er de aller viktigste kravene våre, og i hvilken rekkefølge? Hvilke krav kan vi fire på? Hvilke krav kan vi «gi bort» underveis i forhandlingene? Et mandat til forhandlerne må ikke bare inneholde forventninger om gjennomslag. Man pleier å si at det beste resultatet man kan håpe på i en politisk forhandlingssituasjon er at alle parter er litt misfornøyde når resultatet foreligger. Altså at alle har fått noen seire og alle har gitt litt. Like viktig som å definere hva våre gjennomslag bør være er det derfor å også definere hva som gjør minst vondt å gi bort underveis.

Både mandatet til forhandlerne og resultatet av forhandlingene bør behandles bredest mulig i gruppa/laget. Avgjørelsen om hva som er godt nok eller for dårlig til å leve med politisk bør behandles av medlemmene om det gjelder store prinsipielle saker eller valgteknisk eller politisk samarbeid over en periode. Forventningen om dette bør være en del av mandatet.

Forhandlingssituasjonen 1: Selvtillit og sunn paranoia

En tilsynelatende selvmotsigende overskrift, jeg vet. Men jeg mener den står seg: Finnes du rundt et forhandlingsbord kan du være trygg på at motparten/de andre partiene trenger at du sitter der, og at du er en vesentlig brikke i saken. Bruk det! Samtidig kan du forvente at motparten kommer til å prøve på å gi deg mindre enn du har krav på eller ønsker deg.

Tid er en vesentlig størrelse i forhandlinger. Om du er en relativt liten part i forhandlingene vil sannsynligvis de mer dominerende partiene presse deg til å ta avgjørelser i et visst tempo. Men, tiden er også ditt våpen og du har tid til å ta avgjørelser i ditt tempo og innenfor ditt mandat. Ta pauser, konferer med partiet og vær trygg på din plass i det store puslespillet.

Forhandlingssituasjoner kan være krevende, det kan gå en kule varmt og personkjemien kan bli satt på prøve. Husk at du ikke bare sitter der som deg selv, men med en hel skokk folk i ryggen. Pek på partiet hvis forhandlingene blir krevende eller du blir forsøkt presset: Med formuleringer som «Dette ligger utenfor mandatet mitt», «Dette må jeg ta med meg til styret mitt» i stedet for «Dette vil jeg ikke», «Dette er jeg ikke enig i» legger du ansvaret i partiorganisasjonen og ikke på deg selv. Da blir det vanskeligere å utøve press på din person.

Forhandlingssituasjonen 2: Balansegangen mellom åpenhet og tillitsbaserte forhandlinger

En sikker vei til å skakkkkjøre forhandlinger der mye står på spill er tillitsbrudd. Det er derfor avgjørende å finne balansegangen mellom åpenhet og informasjon til parti, velgere og publikum samtidig som man opprettholder tilliten mellom partene i forhandlingene. Rødt er for større åpenhet på alle forvaltningsnivåer. Samtidig er vi avhengig av en viss tillit fra andre partier for å få gjennomslag for sakene våre, og i en forhandlingssituasjon er man avhengig av å ha trygge ytringsrom og tillit til at samtalene er fortrolige for å komme fremover. En måte å balansere dette på er å være åpen om kravene våre før forhandlingene starter. Da vil det bli tydelig hva vi må gi opp underveis, men samtidig vil det også bli tydelig for velgerne våre hva våre motparter nedprioriterer. Å forhandle utfra kjente krav vil også gjøre oppmerksomheten rundt forhandlingene større, og det vil være lettere å skape interesse rundt Rødts posisjon underveis.

Underveis i forhandlingene bør det legges opp til felles pressemeldinger om status, og at det skal være enighet i gruppa om hva som skal deles i disse løypemeldingene. En god tommelfingerregel er at man i intervjusituasjoner om forhandlingene holder seg til å kommentere sin opplevelse av hvor forhandlingene står og hvordan prosessen har vært, og overlate til andre partier å snakke om seg selv.

Innad i partiet bør man legge opp til jevnlige statusoppdateringer hvor man går mer i detaljer fra forhandlingene for å få tilbakemeldinger på utfordringsbildet og avgjørelsene som må tas.

Resultatet: Både gjennomslag og brudd kan feires i pressen

Hvordan vi kommuniserer resultatet av forhandlingene er avgjørende for hvordan velgere, partiet og folk oppfatter dem. Ved et godt resultat gir høydepunktene man vil formidle seg selv, men et brudd kan også kommuniseres som en seier for Rødts prinsipper: At det kostet for mye å inngå et samarbeid formidler at Rødt er et parti som ivaretar politikken sin også etter valget.

Lykke till!

Forstå et kommunebudsjett på 1-2-3

Av Magne Hagesæter

Kommunene må hvert år vedta et budsjett innen utgangen av året. Budsjettet bestemmer hva kommunen skal bruke penger på. Det må også vedtas et langtidsbudsjett for fire år. Det kalles økonomiplan.

Hva er et kommunebudsjett?

Kommuneloven § 14-1 til 14-5 bestemmer at kommunen skal ha budsjett og sier hvordan dette skal se ut. I tillegg kommer en tilhørende forskrift med flere detaljer. Mange kommuner har i tillegg et eget økonomireglement med regler og rutiner for økonomistyring.

Kommunens lovpålagte tjenester er på sin side regulert av såkalte særlover for hvert sitt område, f.eks. helsetjenesteloven, opplæringsloven og barnehageloven. Disse lovpålagte tjenestene utløser statlige rammetilskudd som finansierer hele eller deler av disse tjenestene.

Budsjettprosessen

Kommunene har ulike prosedyrer for å behandle årsbudsjettet. Finn rutinene eller årshjulet for budsjettprosessen i din kommune. En budsjettprosess i en kommune med formannskapsmodell vil i grove trekk følge denne prosedyren:

1. Kommunedirektøren utarbeider forslag til årsbudsjett og legger dette fram for formannskapet i september/oktober.
2. Budsjettet går til behandling i fagkomiteer og utvalg der partiene kan komme med sine endringsforslag.
3. Statsbudsjettet blir lagt fram av regjeringen i begynnelsen av oktober, noe som kan endre rammene for kommuneøkonomien.
4. Formannskapet behandler budsjettforslaget med de endringer og tillegg som kommer inn og innstiller på et nytt budsjettforslag.
5. Kommunestyret vedtar det endelige budsjettet, ofte i midten av desember, sammen med den rullerende økonomiplanen for fire år.

Drift eller investeringer

Kommunebudsjettet skal ha to deler: drift og investeringer. Drift er de løpende utgiftene som må til for å holde virksomheten i kommunen i gang. Det inkluderer lønn og kjøp av varer og tjenester som mat og strøm eller renter og avdrag på lån. Det er ikke lov å selge eiendom eller å ta opp lån for å finansiere drift. De største driftsinntektene i kommunen er skatteinntekter, statlige rammetilskudd og eventuelt eiendomsskatt dersom kommunen krever inn dette.

Investeringer er engangsutgifter. Eksempel på dette er når kommunen bygger en skole eller et sykehjem og når den kjøper bygningsmasse. Det er ikke bare lov, men ganske vanlig å ta opp lån for å finansiere investeringer.

Siden det er ulike regler for drift og investeringer må disse to budsjettene holdes adskilt. Det er ikke lov å overføre midler fra investeringsbudsjettet til driftsbudsjettet, for da kan lånte penger «lekke» inn til å dekke driftsutgifter. Men det er lov å overføre penger i motsatt retning, fra driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Det kan gjøres ved å budsjettere med et driftsoverskudd som skal overføres til kommunens investeringsfond.

Balansekravet

§ 14-4 krever at økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske. Balansekravet er særlig krevende for driftsbudsjettet, der det ikke er åpning for å finansiere med lån.

Kommunene drives ikke med sikte på lønnsomhet eller at kapital skal vokse. Bunnlinjen, altså resultatet i driftsbudsjettet, er ikke strengt tatt et uttrykk for overskudd eller underskudd slik det er i bedriftsøkonomien. I kommuneøkonomien er de formelle begrepene **mindreforbruk** og **merforbruk**, ikke overskudd eller underskudd. Hvis regnskapet viser mindreforbruk, kan det bety at det er større inntekter enn budsjettet, eller det kan bety at de budsjetterte pengene ikke er brukt opp fordi et vedtatt tiltak ikke har blitt gjennomført. Derfor er det ikke nødvendigvis positivt at kommunen har et mindreforbruk. Hvis det er merforbruk, viser det at det ikke er økonomisk dekning for alle driftsutgiftene, noe som kan være et problem.

Synlige og usynlige kutt

Når kommunens budsjettforslag blir presentert er det viktig for oss å avdekke hva som blir forsøkt kuttet. Ikke alle kutt er like synlige. En budsjettpost som er fjernet eller satt til 0,- er synlig. Men om bevilgningen i budsjettet ikke øker i takt med lønns- og prisøkningene i samfunnet er det et usynlig kutt. Å budsjettere samme kronebeløp som i fjor er en vanlig metode for å spare penger. Kutt kan føre til skjult nedbemanning gjennom at folk som slutter eller går av med pensjon ikke blir erstattet, og at de ansatte som konsekvens må jobbe raskere. KOSTRA, en forkortelse for kommune-stat-rapportering, er en samling tall og statistikk som sammenligner kommunenes ressursbruk på alle tjenesteområder. I disse tallene vil en alltid kunne finne noen steder der kommunen bruker mer penger enn gjennomsnittet, og dette blir derfor et sentralt verktøy for kuttpolitikk.

Alternative budsjett

Det er vanlig at en del av partiene i opposisjon lager alternative budsjetter. Rødt har ikke det samme apparatet som de store styringspartiene og det varierer om vi lager alternative budsjetter. I stedet for fullstendige budsjettforslag går det an å samle noen prioriterte budsjettforslag og presentere dette som f.eks. «10 forslag for å bekjempe Forskjells-kommunen». Det er også mulig å fremme forslag som ikke inneholder tall, såkalte **verbale forslag**. For eksempel et forslag om å styrke grunnbemanningen i barnehagene. Blir dette vedtatt forplikter det like mye, selv om det ikke er et konkret tallfestet tiltak.

Synliggjør behovene

Rødts utgangspunkt er at virkeligheten ikke skal tilpasses budsjettene, men at budsjettene skal gjenspeile virkeligheten. Vår oppgave bør være å synliggjøre de reelle behovene. Her er det sentralt å ta kontakt med de som kjenner virkeligheten best: fagforeningene og de tillitsvalgte for kommunens ansatte, FAU, idrettslag og interesseorganisasjoner.

Demokratiser budsjettprosessen

Behandlingen av årsbudsjettet er en relativt lukket prosess som de aller fleste innbyggere ikke forstår eller har innsyn i. Ofte skjer deler av budsjettprosessen under hemmelige møter. Budsjettprosessen er en god anledning til å fremme Rødts visjon om et levende lokaldemokrati der innbyggerne får reell mulighet til å delta i avgjørelser som gjelder hverdagen og livsvilkårene deres. Arbeidsprogrammet sier også at vi vil utvikle prosesser der innbyggerne kan ta del i budsjettbehandlingen, og styrke innbyggernes innsynsrett.

Mot sultefôring av kommunene

Store deler av velferds-Norge blir organisert av kommunene. Regjeringens sultefôring av kommunene er dermed med på å ødelegge velferdsstaten. Rødt mener det skal være faglige, ikke økonomiske grunner som ligger til grunn for hvilke velferdstilbud folk får.

En viktig del av kampen mot kuttpolitikken er å ta initiativ til å presse storting og regjering til å gi kommunene nok midler til å sikre gode tjenester. Rødts alternative statsbudsjetter pleier å foreslå kraftige økninger i bevilgningen til kommunene. I de kommunale alternative budsjettforslagene kan vi dermed vise med konkrete tall at en annen kommuneøkonomi er mulig.

Lesetips:

Rudå, Bjørn Kristian. Kommuneøkonomi - for politikere, tillitsvalgte og kommunale ledere. Gyldendal, 2021.

For åpenhet – mot hemmelighold

Av Brage Aronsen, kampanjesekretær i Rødt

Rødts folkevalgte skal arbeide for gjennomsiktighet og åpenhet, og forsvare innbyggernes rett til innsyn. Da er det viktig å kjenne til forskjellene mellom taushetsplikt og unntak fra offentlighet.

Lojalitet nedover, ikke oppover

Som folkevalgt får du tilgang til mye informasjon. Ofte vil de andre partiene eller formannskapet forsøke å hemmeligholde eller dysse ned opplysninger om forhold som innbyggerne har rett til å vite om. Da er det din oppgave å gjøre denne informasjonen kjent. Befolkningen må få kunnskap og innsikt for å kunne delta aktivt i politiske beslutningsprosesser. Det er et avgjørende prinsipp for et velfungerende lokaldemokrati. Hvis du som folkevalgt opplever tilfeller der et eller flere partier forsøker å holde tilbake viktig informasjon fra innbyggerne i din kommune eller fylke er det viktig å huske på hvem som har valgt deg. Rødts lojalitet skal ligge hos innbyggerne framfor politikerkollegiet.

Rett til innsyn – plikt til tilsyn

I Norge står innsynsretten relativt sterkt. Flere ulike lover omhandler retten til innsyn. For et lite parti som ofte befinner seg i opposisjon kan det å hente ut og videreformidle informasjon om maktpartienes gjøren og laden være avgjørende.

Offentlighetsloven

Offentlighetsloven av 19. juni 1970 § 2 gir som hovedregel enhver rett til å gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av dokumentene i en bestemt sak. Det samme gjelder journaler og liknende registre samt møtekart til folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner.

Forvaltningsloven

Forvaltningsloven av 10. februar 1967 § 18 gir den som er part i en forvaltningssak, som hovedregel, rett til å få gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Denne retten går i visse tilfeller noe lenger enn innsynsretten etter offentlighetsloven. I tillegg til den generelle innsynsretten har kommunesektorens organer plikt til å føre tilsyn for å påse at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler. Men tilsyn er lite verdt hvis de som har tilsynsplikt bare stiller spørsmål til direktøren – og så godtar svaret. Dersom du som folkevalgt mistenker kritikkverdige forhold kan det være lurt å undersøke hvordan tilsynet har vært utført.

Fra krigens slutt frem til Oslo-skandalen rundt 1990 var det knapt nok en korrupsjonssak for norsk rett. På 2000-tallet eksploderte antall tilfeller. New Public Management og privatisering flytter drift og tilsyn fra kommunestyresalen til lukkede styrerom. Da oppstår muligheter for korrupsjon. De fleste store korrupsjonssaker i Norge har kommet i kjølvannet av at en tjeneste har blitt privatisert.

Eksempelet Unibuss

Oppsplittingen av Oslo Sporveier i omtrent 15 ulike selskaper er et godt eksempel på hvordan privatiseringsprosesser fører til mindre åpenhet og dermed øker risikoen for korrupsjon. Høsten 2011 sprakk Unibuss-saken i mediene. Etterhvert ble det avdekket en omfattende korrupsjonskultur i selskapet (eid av Oslo kommune), hvor flere skal ha mottatt store verdier, tjenester og pengebeløp. Da saken ble kjent i offentligheten hadde Rødt allerede jobbet med den i to år.

I 2008 leverte Erling Folkvord kontrollutvalget i Oslo et notat og dokumentasjon på sannsynlig korrupsjon. Året etter leverte Kommunerevisjonen en rapport om Sporveisbussene AS, hvor det ble påpekt en lang rekke kritikkverdige forhold. Verken daværende styreleder Michael Tetzschner (H), daværende byråd Peter N. Myhre (Frp) eller etterfølgende byråd Jøran Kallmyr (Frp) fant grunn til å følge opp. Men i 2011 ble den første Unibuss-ansatte pågrepet av politiet. I skrivende stund er seks personer dømt for korrupsjon i Unibuss-saken.

Taushetsplikt vs. unntak fra offentlighet

Taushetsplikten er en plikt til aktivt å hindre at bestemte opplysninger blir offentlig kjent eller når ut til uvedkommende. Brudd på taushetsplikten er straffbart hvis ikke unntakene i forvaltningsloven § 13 a flg gjelder. Unntak fra offentlighet er noe annet. Det dreier seg om en mulighet til å unnta opplysninger fra den innsynsretten som vanligvis gjelder. Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) inneholder ingen referanser til straffebestemmelser ved offentliggjøring av opplysninger som er vedtatt unntatt offentlighet.

Forvaltningsloven § 13 – Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som folkevalgt har du altså bare taushetsplikt om opplysninger som er eksplisitt taushetsbelagte som følge av lovverket. Det er ikke mulig å pålegge folkevalgte en generell taushetsplikt om opplysninger selv om disse er unntatt offentlighet etter offentlighetsloven. Det er heller ikke slik at opplysninger blir taushetsbelagte bare fordi de er unntatt offentlighet eller gjelder saker som behandles i lukkede møter.

Pressearbeid

Av Brage Aronsen, kampanjesekretær i Rødt

Det avgjørende er ikke hva vi sier, men hva folk hører. Det er vårt ansvar å snakke sånn at folk forstår hva vi mener og at vi ikke blir misforstått.

Leserbrev har begrenset effekt

Alle folkevalgte bør forsøke å etablere et forhold til sine respektive lokalaviser. Å bli kjent med lokalredaksjonenes journalister er gull verdt i folkevalgтарbeidet. Den beste måten å få et forhold til journalistene på, er ved å ringe dem. Det er en utbredt misforståelse i Rødt at måten vi driver pressearbeid på, er ved å skrive leserbrev. I ni av ti tilfeller vil det lønne seg å heller ringe redaksjonen og spørre om de kunne tenke seg å skrive om saken. Redaksjonell omtale er mye mer verdt, og leses av langt flere, enn leserbrev. Send heller en pressemelding og ring redaksjonen i etterkant. Ofte skal det ikke mer til enn at du planlegger å stille et forslag på neste kommunestyre for å få omtale i lokalavisa.

Hvordan skrive gode pressemeldinger

De fleste nyhetsredaksjoner mottar hundrevis av pressemeldinger hver eneste dag. Brorparten av disse kommer aldri på trykk. Derfor er det viktig å finne vinklinger og bruke et språk som gjør at pressemeldingen skiller seg ut fra alle de andre. Det er dessuten alltid smart å ringe redaksjonen direkte en stund etter at man har sendt ut pressemeldingen. Det er dumt å oversvømme redaksjonene med pressemeldinger som ikke er relevante for dem. Handler saken om fritidsklubber i Moss, er det ingen vits i å sende pressemeldingen til Finnmark Dagblad. Man bør på forhånd tenke gjennom hvem som kan tenkes å interessere seg for saken før man sender ut pressemeldinga.

Pressemeldinger bør være korte, poengterte og tydelige. Nesten ingen pressemeldinger trykkes i sin helhet. Vanligvis plukkes et par sitater fra pressemeldinga som settes inn i en lengre sak journalisten har skrevet selv. Inkluder avsender og dato øverst i pressemeldinga, slik at det ikke er noen tvil hvor den stammer fra. I overskriften bør det framgå tydelig av overskriften hva saken dreier seg om.

Overskriften kan godt være et sitat, men det bør ikke være for langt. Etter overskriften bør man kort forklare saken. Dette bør ikke være lenger enn nødvendig. Denne delen er mest ment for journalistene og kommer sjelden på trykk. Hvis man har et konkret forslag bør det omtales her (og så gjentas i et sitat). Her bør man også introdusere personen som uttaler seg.

Det skal gå an å klippe sitater direkte fra en pressemelding og sette dem rett inn i en nyhetssak. Derfor bør man inkludere to-tre spissa sitater om det aktuelle temaet. Sitatene er det eneste i en pressemelding journalistene ikke kan endre på. Vær nøye på at det framgår tydelig hvem sitatene stammer fra.

Har saken nyhetsverdi?

For at en pressemelding skal føre til omtale må den ha nyhetsverdi. Det holder ikke bare å mene noe om en sak som er aktuell i nyhetsbildet, man må tilføre nye perspektiver eller lansere nye forslag. Det kan også være lurt å ta med perspektiver, tall og statistikk som ikke har vært omtalt i saken tidligere. Ofte er det også lurt å komme med sleivspark mot politiske motstandere, eller utfordre dem med konkrete spørsmål. Da har journalistene plutselig grunnlag for en større sak, eller en oppfølgings sak.

I mange tilfeller, hvis journalistene som leser pressemeldingen finner saken interessant, ønsker de å stille oppfølgings spørsmål. Derfor er det viktig at den som står oppført som kontaktperson, har satt seg godt inn i saken og tenkt gjennom hva slags kritiske spørsmål som kan komme.

Det er også viktig at det er enkelt å få tak i personen som uttaler seg. Avslutt derfor alltid pressemeldingene med fullt navn, eventuelle verv, telefonnummer og e-post til den som uttaler seg. Det er også lurt å legge ved en link til høyoppløselige pressebilder på nett. Det lønner seg alltid å ringe noen timer etter at pressemeldinga er sendt ut og spørre om redaksjonen har mottatt den og om de kan være interessert i å skrive om saken. Det kan også være lurt å ha tenkt ut et aktuelt sted man kan gjøre et intervju og/eller ta bilder. Handler saken om lærernes arbeidstid, kan man for eksempel foreslå å møte journalist og fotograf på en skole. Personlig kontakt tidobler sjansen for at det blir en pressesak!

Tips til politisk kommunikasjon

Av Iver Aastebøl, sosiale medier- og kampanjeansvarlig i Rødt

1. Det avgjørende er ikke hva vi sier, men hva folk hører

Det er vårt ansvar å snakke sånn at folk forstår hva vi mener og at vi ikke blir misforstått. Sånn sett er det vårt eget ansvar å sørge for at andre folk har samme bilde av hva Rødt står for som vi selv har.

2. Fakta og argumenter har begrenset effekt på de som allerede har bestemt seg

Mye tyder på at det derimot gjør at man blir mer overbevist om sitt opprinnelige standpunkt. Tenk på det: Noe forskning viser at det ikke har effekt å redusere antall elever per lærer i skolen. Fører det til at du skifter standpunkt? Trolig ikke, du begynner heller å lete etter grunner til at forskningen kan ha blitt gjennomført feil eller ikke er relevant for norske skoler.

Det betyr to ting:

1. At en viktig del av politisk kommunikasjon handler om å engasjere de som allerede er enig.
2. For å få folk til å skifte standpunkt, må man ofte endre deres assosiasjoner, metaforer og følelser knyttet til saken. Først da vil fakta ha betydning.

3. God kommunikasjon former meningsmålingene, de spiller dem ikke

Mange har veldig ambivalente følelser knyttet til politiske stridstema. Formueskatt er et eksempel: Om folk er for eller mot, kommer an på om du legger det fram som en skatt på rikinger eller en skatt som ødelegger arbeidsplasser. At en sak er kontroversiell, tyder på at folk er ambivalente og splittet i hva de skal mene. Sånne saker kan være de beste vinnnersakene, fordi de engasjerer og skaper dedikerte tilhengere (og motstandere, men det gjør ikke noe. Det verste er om folk ikke bryr seg). Det vil si: Ikke vik unna konfrontasjon. Gå for de følelsesmessig kontroversielle spørsmålene.

SÅ EN LITEN HJERNETWIST - LES TEKSTEN OG PRØV Å MEMORERE DEN:

Prosedyren er faktisk ganske enkel. Først deler du ting inn i ulike grupper. Det kan hende en haug holder, avhengig av hvor mye det er å gjøre. Hvis du må gå et sted på grunn av manglende utstyr der du befinner deg, er det neste steg, hvis ikke er du i grunn klar. Det er viktig å ikke bli for ivrig. Faktisk er det bedre å behandle for få ting av gangen enn for mange. Når prosedyren er ferdig, deler du materialene inn i ulike grupper igjen. Så kan du puttes tilbake der de hører hjemme. Antakelig vil de bli brukt på nytt og da må hele prosedyren gjentas.

Vanskelig, sant? Det blir mye enklere hvis dere på forhånd hadde fått overskriften «å vaske klær».

4. Folk tenker og husker i bilder og metaforer

Derfor: Hvilke bilder skal de knytte Rødts budskap opp til? Hva skal det se for seg i hodet? Hvilke metaforer fra sunn fornuft og sitt eget hverdagsliv kan vi tilby dem?

5. Let etter magefølelsen i alle saker som skal formidles

Prøv å formidle «magefølelsen» i saken. Hva ved saken engasjerer, inspirerer eller irriterer? Hva er det som gjør at det rett og slett føles helt riktig å mene dette (i tillegg til at det rent faktisk er rett å mene det, da). Den rasjonelle, kalkulerende homo oeconomicus finnes ikke, derfor må argumenter ikke bare være rasjonelle, men også appellere følelsesmessig.

6. Hva er rammefortellingen?

Når folk skal ta stilling leter de etter system i kaoset. Hva handler saken om? Hva er motivene for aktørene i saken? Hvem er snill, hvem er slem? Derfor: Vær nøye med hvordan sakens rammefortelling framstår. Den må vi påvirke, og kan ikke overlates til journalisten alene!

DET VIL SI:

Ikke gå med på motstanderens ramme for saken. (F eks at formueskatt ødelegger arbeidsplasser) Ikke bruk tid på å diskutere om motstanderens vinkling er sann eller ikke, kjør fram din egen rammefortelling («uten formueskatt ville de rikeste vært nullskatteyttere. Er det sånn vi vil ha det?»)

ANNET EKSEMPEL:

IKKE SI: Mange sier man kaster bort stemmen når man stemmer på Rødt. Det er feil.

SI HELLER: Ikke kast bort stemmen din på partier som sier en ting før valget, og gjør noe annet etterpå. Stem heller på Rødt.

7. Fortell historier

Like viktig som å få ting ut i media, på løpesedler og så videre, er det at de huskes og kan fortelles videre. Da fungerer det bra å presentere budskapet som en historie. Hva er situasjonen nå, hvorfor er det urettferdig, hva vil Rødt gjøre med det? Hvem er vår motstander, hvorfor er det viktig å overvinne den? Det er effektivt: Lett å huske, lett å fortelle videre, lett å få fram fiendebilder.

Mye av budskapet vårt fra valgkampen var strukturert som en historie (et hendelsesforløp): «Velgerne har gang på gang gitt de andre partiene muligheten til å gjøre noe med de økonomiske skillene. Likevel har de økt. Bryr de seg egentlig? For vi kan jo snu utviklingen om vi vil. Årets valg skal bli et vendepunkt. Fordelene for de få skal ut, rettferdigheten forvanlige folk skal inn.»

8. Start fra et tydelig, prinsipielt standpunkt, og jobb derfra

Ikke forvent at folk har forhåndskunnskap eller nødvendigvis elsker å veie masse fakta opp mot hverandre før de tar stilling. Start derfor med prinsippet rundt hva du mener, så alle i hvert fall får med seg det før de faller av.

EKSEMPLER:

- Det er sjeldent de rikeste som jobber hardest, derfor forstår jeg ikke hvorfor lederlønnene er 20 ganger høyere enn lønna til vanlige arbeidsfolk.
- Mennesker som har jobbet, betalt skatt og bidratt til fellesskapet, fortjener hjelp fra fellesskapet. Derfor er det feil å la folk som har hatt arbeidsavklaringspenger lenger enn fristen, ende på sosialhjelp.
- Ingen skal bli sittende alene med ansvaret for å velge bort dårlige alternativer i velferdstjenestene. Derfor er konkurranseutsetting en dårlig idé.

9. Still spørsmål

Det fremstår mindre belærende enn å hamre inn masse sannheter, og gir mottakeren muligheten til selv å tenke over saken og trekke sine egne konklusjoner.

EKSEMPLER:

- Hvorfor snakkes det om hvor mye det koster å ta imot flyktninger, og aldri om skatteflyktningene?
- Til og med Høyre er enige i at skoler ikke skal få ta ut profitt. Likevel er det fritt fram for kommersielle barnehager. Hvorfor?
- Du må spørre deg selv: Skal jeg gi de andre partiene enda en sjanse, eller skal jeg stemme på en utfordrer?
- Høyre sier de vil kutte helsekøene ved å bruke mer penger på private behandlinger. Men når de først skal bruke mer penger: Hvorfor bruker de ikke heller pengene på å ansette flere leger offentlig?

10. Alt raseri må ha en retning

Følelsene man uttrykker blir forbundet med den som sier det, MED MINDRE det rettes konkret mot noen. Dette er kanskje grunnen til at vi ofte får høre at «Dere i Rødt er alltid så sinte»? Det betyr at om man skal «se rødt», må sinnet ha et konkret mål å treffe. Hvis ikke slår det tilbake på deg selv.

Tips og ressurser

Ressurspersoner

Den største ressursen vi har i Rødt er hverandre, og som folkevalgt er partiapparatet ditt viktigste støttenettverk. Her følger en liste med ressurspersoner i fylkene som det er mulig å kontakte dersom du som folkevalgt har spørsmål eller ønsker rådgiving. Det er også mulig å kontakte regionssekretærer eller de sentrale partikontoret.

Kontaktinfo finner du på roedt.no/ansatte

Fylke:	Navn:	Kontakt:
Agder	Ellen Rudnes	922 84 503 erudnes@hotmail.com
	Christopher Wahl	901 85 311 c.wahl@live.com
	Knut Henning Thygesen	951 76 978 hennthyg@icloud.com
Akershus	Frøydis Myrhaug	988 46 552 Fmyrhaug@gmail.com
Buskerud	Hans Petter de Fine	986 00 780 hans.petter.de.fine@gmail.com
	Brit Bøhler	941 33 452 privatebrit@hotmail.no
Østfold	Erling Rennemo Melsom	454 27 398 erlingmelsom@yahoo.no
	Eirik Tveiten	917 12 346 eiriktveiten@hotmail.com
	Lars Tveiten	917 79 187 larstveiten@hotmail.com
	Hannah Berg	918 48 394 hannah.berg@live.no
Rogaland	Truls Dragset Dydland	926 72 760 trulsd@gmail.com
Møre og Romsdal	Stein Kristiansen	913 59 325 steinkristiansen@hotmail.com

Fylke:	Navn:	Kontakt:
Innlandet	Ronny Bekken Larsen	911 67 279 ronnybl@broadpark.no
	Finn Olav Rolijordet	905 16 931 finno@raudt.no
Oslo	Siavash Mobasheri	478 48 269 mobasheri.siavash@gmail.com
	Jon Sandven	926 13 641 jon.sandven@gmail.com
	Trude Koksvik Nilsen	918 25 645 trude@roedt.no
Nordland	Hanne Benedikte Wiig	900 94 306 hbwiig@hotmail.com
	Gunnvald Lindset	481 49 006 gunnva-l@online.no
	Arnfinn Rørvik	957 87 338 arnror@gmail.com
Trøndelag	Hege Bae Nyholt	414 47 161 hege.bae.nyholt@stortinget.no
	Svein Olav Aarlott	959 71 001 aarlottsveinolav@gmail.com
Vestfold og Telemark	Fay Kristin Tegnander Stenvoll	944 26 634 faystenvoll@gmail.com
	Ole Roger Dyrkorn	986 72 695 dyrkorno@gmail.com
Troms og Finnmark	Elin Jørgensen	950 89 163 elin.jorgensen@tromso.kommune.no
	Jens Ingvald Olsen	950 89 042 jensolsn@online.no
Sogn og Fjordane	Kjell Oldeide	918 15 630 kjell@oldeide.com
	Geir Oldeide	
Hordaland	Eget opplegg	
Sentralt	Charlotte Therkelsen	920 64 797 charlotte@roedt.no

Fylkestingsnettverket

Folkevalgte til fylkesting har et eget nettverk med e-postliste og egne samlinger. Dersom du er folkevalgt til fylkestinget vil du bli inkludert i dette nettverket. Kontaktperson er Jeanette Syversen jeanette.syversen@vlfk.no

Roedt.no/for-tillitsvalgte

På våre nettsider finner du en mengde ressurser for tillitsvalgte og folkevalgte i partiet. Her legges det også ut info om kurs, skoleringer og samlinger som holdes gjennom året.

Utvalgene

Rødt har flere politiske og organisatoriske utvalg som jobber spesielt med sine respektive områder. Dersom du jobber med saker som faller inn under et av utvalgenes arbeidsområde, kan du ta kontakt for hjelp og veiledning. Oversikt over- og kontaktinformasjon til utvalgslederne finner du på roedt.no/utvalg

Rettferdighet og trygghet: Ta tilbake kontrollen

I Rødts alternative statsbudsjett finner du mye viktig tallmateriale som kan være nyttig i lokalt folkevalgtarbeid: <https://roedt.no/budsjett2023>

Arbeidsprogrammet

I Rødts arbeidsprogram finner du mer om politikken vi går til valg på. Arbeidsprogrammet kan lastes ned fra: roedt.no/arbeidsprogram

Fellesskap fungerer

Husk at du ikke er valgt inn som folkevalgt aleine. Du er valgt inn for å representere lokallaget. Det er viktig at du derfor ikke blir sittende med beslutninger og alt arbeidet aleine. Lokallaget er der for å hjelpe deg i rollen som folkevalgt. Viktige saker bør alltid opp på lagsmøte hvis det er mulig.

Om bildebruk og opphavsrett fra nyhetsbyråer

I Rødt bruker vi til stadighet såkalte faksimiler, altså utklipp fra presseoppslag på papir og nett, for å vise frem våre saker. Her er det imidlertid viktig å ha alt på det tørre juridisk. Mediene hyrer nå inn firmaer for å ettergå opphavsrettsbrudd/bildetyveri fra de politiske partienes og folkevalgtes side. For å forhindre at vi begår opphavsrettsbrudd og at Rødt mottar pengekrav for dette, er det viktig at alle følger noen enkle huskereglene:

- Å vise papiravis-artikler/forsider er alltid greit.
- Skjermdumper av nettavisartikler må lages slik at logoen til mediet kommer med, og det bør i tillegg deles lenke til selve artikkelen.
- Unngå å bruke faksimiler fra nettavis-forsider som bare viser bilde+tittel.

Møtegodtgjørelse og partiskatt

I Rødt har vi et prinsipp om at ingen skal tjene penger på å være folkevalgt. Som folkevalgt får du utbetalt møtegodtgjørelse. Dette er partiets eiendom, og du plikter å betale inn disse pengene til partiet sentralt. Prinsippet vårt er at ingen skal berike seg på å drive politikk for Rødt, men ingen skal tape penger, heller. I partiets vedtekter §15.1 heter det:

All offentlig partistønad til Raudt (gruppe-, representant- og røystestøtte, møtegodtgjersle m.m.) er Raudt sin kollektive eigedom. Stønaden vert disponert av landsstyret til fordeling til lag, kommunar og fylke og til drift av Raudt sentralt. Medlemer som får utbetalt godtgjersle, pliktar å sende denne over til Raudt etter retningsliner vedtatt av landsstyret.

Det er noen forhold som gjør at du automatisk får beholde møtegodtgjørelsen: dersom du er minstepensjonist, fulltidsstudent eller mottar enkelte ytelser fra Nav. Har du dårlig råd eller andre gode grunner til å beholde møtegodtgjørelsen kan du søke partiet om å få lov til det. Spørsmål om partiskatten kan rettes til økonomiansvarlig Trine Skaug Martinsen, trine@roedt.no

KS sine ressursider

KS har utarbeidet egne informasjonssider for deg som er folkevalgt. Disse blir jevnlig oppdatert:

<https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/for-deg-som-folkevalgt/>

Her finner du også en egne håndbøker det er verdt å benytte seg av:

<https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/folkevalgtprogrammet/nye-og-reviderte-hefter-for-folkevalgte/>

